

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**A tartási kötelezettség elmulasztásának és a kapcsolattartás
akadályozásának büntetőjogi megítélése**

Szerző:

dr. Fülöp Judit

bírósági titkár

Komárom,

2014. június 30.

I. Bevezetés:

Ha a különélő szülők között a kapcsolat konfliktusokkal terhelt, ellenséges vagy éppen elhidegült, közömbös, és hiányzik a gyermek iránt érzett felelősség, gyakori probléma a tartási kötelezettség elmulasztása és ennek ellentételezésként vagy ettől függetlenül a kapcsolattartás akadályozása. Jelen tanulmány ezen két problémakörnek a büntetőjogi megítélését mutatja be a hatályos szabályozáson és a vonatkozó bírói gyakorlaton keresztül.

II. Tartási kötelezettség elmulasztása:

A Btk. 212. § (1) bekezdése szerint, aki jogszabályon alapuló és végrehajtható hatósági határozatban előírt gyermektartási kötelezettségét önhibájából nem teljesíti, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A Btk. 212. (2) bekezdése szerint, aki jogszabályon alapuló és végrehajtható hatósági határozatban előírt tartási kötelezettségét önhibájából nem teljesíti, és ezzel a jogosultat súlyos nélkülözésnek teszi ki, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A Btk. 212. § (3) bekezdése alapján az (1) bekezdés alapján az elkövető nem büntethető, a (2) bekezdés esetén büntetése korlátlanul enyhíthető, ha kötelezettségének az elsőfokú ítélet meghozataláig eleget tesz.

A családi kapcsolaton alapuló eltartási kötelesség megszegését a jogalkotó már 1944 óta bünteti, de a mai tényállás alapjait az 1958. évi 21. törvényerejű rendelet rakta le.¹

A bűncselekmény védett jogi tárgya az eltartásra, gondozásra jogosultak tartáshoz fűződő joga.

A büntetőjogi védelem csak a jogszabályon és végrehajtható hatósági határozaton alapuló tartási kötelezettséget illeti meg. Ennek a két feltételnek együttesen kell meglennie, ezért az

¹ Belovics Ernő-Molnár Gábor Miklós-Sinku Pál: Büntetőjog II. Különös Rész a 2012. évi C: törvény alapján, HVG-Orac Könyvkiadó, Budapest, 2013. - 234. oldal

önként vállalt tartási kötelezettség, így pl. a tartási és életjáradéki szerződés kívül esik a tartás elmulasztásának hatókörén. Nem követ el bűncselekményt az sem, akit kártérítésként köteleztek gyermektartásra szolgáló járadék fizetésére és e kötelezettségét nem teljesíti (BH 1975/160) vagy aki gondnoki minőségéből eredő vagyonkezelői kötelezettség megszegésével mulasztja el az elmebeteg testvére után járó gondozási díj megfizetését. (BH.1991/137)

Tartási kötelezettséget megalapozó jogszabály a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (új Ptk.) IV. Családjogi könyve XIII. Címe a rokontartásról, a házastársi tartásról szóló V. Címe és élettársi tartásról szóló VII. Címe, továbbá a gyámhatóságokról valamint gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (Gyer.) XV Fejezete, mely többek között az ideiglenes intézkedés alatt álló és nevelésbe vett gyermek után fizetendő gondozási díjról szól.

Ezen jogszabályhelyek szerint tartási kötelezettség terhelheti a jogosult önhibán kívüli rászorultsága esetén a házastársat, élettársat a különélő és volt házastársával, élettársával szemben, az egyenesági rokonokat egymással szemben (szülő-gyermek, nagyszülő-unoka), nagykorú testvért kiskorú testvérével szemben, mostoha és nevelőszülőt valamint a mostoha és nevelt gyermeket egymással szemben valamint a szülőt az állam felé az ideiglenesen elhelyezett vagy nevelésbe vett gyermeke után.

A jelenleg hatályos Btk. fontos változást hozott abban, hogy a tartásdíj elmulasztásának alapesetét már csak gyermektartásdíj és gondozási díj fizetési kötelezettség esetében lehet elkövetni, szemben a korábban hatályos 1978. évi IV. törvény (régii Btk.) 196. § (1) bekezdésével, mely még minden tartási kötelezettséget a szabályozási körébe vont. A jelenleg hatályos szabályozás a gyermektartási kötelezettségeken túl felmerülő egyéb (házastárs, élettárs, nagykorú gyermek, szülő, testvér stb. felé fennálló) tartási kötelezettségekre már csak a minősített esetben, súlyos nélkülözés okozása esetén terjeszti ki a büntetőjogi védelmet.

A Btk. 212. § (1) bekezdésében foglalt gyermektartási kötelezettség alatt a kiskorú gyermeket megillető tartási kötelezettséget kell érteni, a nagykorú gyermek tartása nem tartozik

ide, kivéve ha huszadik életévét nem töltötte be és még középfokú iskolai tanulmányokat folytat. A Ptk. 4:214. §-a szerint ugyanis a tartásra való rászorultságot ez utóbbi esetben is vélelmezi kell és a kiskorú gyermek tartásának szabályait kell alkalmazni.

A 18. életévét betöltött nagykorú, ugyanakkor már felsőfokú vagy egyéb nem középfokú iskolai tanulmányokat folytató gyermeket ugyan a Ptk. 4:220 § - a értelmében, ha szükséges tanulmányai indokolt időn belüli folytatása érdekében rászorul, tartásdíj illeti meg, de az ezt elmulasztó szülő a Btk. 212. § (1) bekezdésében szabályozott tartásdíj elmulasztásának vétségét, az alapesetet már nem követi el. Ha azonban ezzel a nagykorú gyermeket súlyos nélkülözésnek teszi ki, a tartásdíj elmulasztásának büntette, a Btk. 212. § (2) bekezdésében foglalt minősített eset megvalósul.

A Ptk. IV. Családjogi könyve XIII. Cím, XXI. Fejezetének idevágó rendelkezései szerint a kiskorú gyermeket a szülő a saját szükséges tartásának korlátozásával is köteles eltartani, továbbá a gyermeket gondozó szülő a tartást természetben, a különélő szülő elsősorban pénzben teljesíti. (tartásdíj) A szülő akkor is kötelezhető gyermektartásdíj fizetésére, ha a gyermek az ő háztartásában él, de tartásáról nem gondoskodik. A gyermektartásdíj mértéke és megfizetésének módja tekintetében elsősorban a szülők megállapodása az irányadó. A bíróság csak a szülők megegyezésének hiányában dönt. A bíróság a gyermek indokolt szükségleteit, mindkét szülő jövedelmi viszonyait és vagyoni helyzetét a gyermek saját jövedelmét, a szülők háztartásában eltartott más - saját, mostoha, nevelt - gyermeket és azokat a gyermeket, akikkel szemben a szülőt tartási kötelezettség terheli valamint a gyermeknek és rá tekintettel az őt nevelő szülőnek juttatott ellátásokat (gyermekvédelmi, családtámogatási, társadalombiztosítási és szociális) veszi figyelembe. A tartásdíj összegét gyermekenként általában a kötelezett átlagos jövedelmének 15-25 % -ban kell meghatározni. /Ptk. 4:215.-4:218.§/

A Gyer. XV. Fejezetének rendelkezései szerint az ideiglenes hatállyal elhelyezett, a nevelésbe vett gyermek után fizetendő gondozási díj megállapításánál a Ptk.-nak a gyermektartásra vonatkozó, valamint a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI: törvénynek (Gyvt.) a gondozási díjra vonatkozó szabályait kell alkalmazni. A gondozási díj

fizetésének kötelezettsége a gyermek 18. életévének betöltése után is fennmarad, ha a gyermek utógondozói ellátásban részesül. A gondozási díj összegének megállapításánál a fizetésre köteles személy szociális körülményeit is figyelembe kell venni. Méltánylást érdemlő esetben a gondozási díj a kötelezett átlagos havi jövedelmének 15%-ánál alacsonyabb összegben is megállapítható. /Gyer. 115. § -120. § /

A végrehajtható határozat ezek alapján a szülők egyezségét jóváhagyó bírósági végzés, a szülők megegyezésének hiányában döntő polgári bírósági ítélet, az érdemi döntés előtt a polgári per során hozott ideiglenes intézkedés, és a kötelezett, mint alperes első tárgyaláson való meg nem jelenése okán kibocsátott bírósági meghagyás, melyek tartásdíj megfizetésére köteleznek valamint a gondozási díjat megállapító gyámhatósági határozat lehet. Tartás elmulasztása miatti büntetőügyben eljáró bíróság erre irányuló kérelem esetén sem kötelezheti a terheltet tartásdíj fizetésére, és nem ítéelheti azt meg visszamenőlegesen sem. (BK. 33. vélemény)

Végrehajthatónak csak az a határozat minősül, mely jogerős, és a benne foglalt teljesítési határidő letelt. Értelemszerűen tehát a jövőben lejáró tartásdíjrészletekre vonatkozóan büntetőjogi felelősség nem állapítható meg akkor sem, ha a kötelezett már előre kijelenti, hogy nem fog fizetni.

A már lejárt tartásdíj esetében időbeli korlát érvényesül, a hat hónapnál régebbi időre vonatkozó tartási követelést ugyanis bírósági úton a Ptk. 4:208. (3) bekezdése szerint csak akkor lehet visszamenőlegesen érvényesíteni, ha a jogosult a követelés érvényesítésével alapos ok miatt késlekedett. Három évnél régebbi időre tartási követelést egyáltalán nem lehet bírósági úton érvényesíteni. Ezzel összhangban a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. Törvény 14. §- a szerint tartásdíj behajtására elrendelt végrehajtás esetén a végrehajtható okiratot (végrehajtási lap, letiltó végzés) a lejárt, 6 hónapnál régebbi tartásdíjrészletekre nézve akkor lehet kiállítani, ha a végrehajtást kérő valószínűsítette, hogy a tartásdíjhátralék az adós rosszhiszemű magatartására vezethető vissza, vagy annak érvényesítését alapos okból mulasztotta el. Ha tehát a jogosult alapos ok nélkül késlekedett az igényérvényesítéssel, köztük a feljelentéssel, akkor a vád tárgyát a feljelentés megtételétől visszafelé számított hat hónapon túli időszakra eső tartásdíj fizetési

kötelezettség már nem képezheti. A hat hónapos időkorlát azonban a gondozási díj esetében nem érvényesül. (BH 1983/106)

Ha a tartásdíj megszüntetése vagy leszállítása tárgyában hozott bírósági határozat (bírósági meghagyás, egyezséget jóváhagyó végzés, ítélet) miatt a tartási kötelezettség utólag megszűnik, illetve mértéke csökken, ennek megfelelően szűkül a büntetőjogi felelősség köre is.

A bűncselekmény alanya, tettese csak az lehet, akit a fent ismertetett jogszabályokon alapuló és a fentiek szerint végrehajtható hatósági (bírósági, gyámhatósági) határozatban előírt tartási kötelezettség terhel.

A bűncselekmény passzív alanya, eljárásjogi értelemben sértettje az a személy, akinek a kezéhez a tartásdíjat fizetni kell.² Ez a személy a Btk. 212. § (1) bekezdése esetében a gyermeket tényleg eltartó, gondozó személy (leggyakrabban szülő, de lehet gyámként kirendelt nagyszülő vagy egyéb rokon, hivatásos gyám) vagy gondozási díj esetében a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság. A tartásdíjra jogosult személyét a bírósági, gyámhatósági határozat egyértelműen megjelöli.

A sértettek száma határozza meg a rendbeliséget, tehát az anyagi halmazatot. A jogosultak (pl. gyermekek) vagy a hatósági határozatok száma illetve a fizetési kötelezettségek jogcímének különbözőése közömbös. (BH 1982/172.) Ezért egyrendbeli tartás elmulasztását kell megállapítani, ha az elkövető ugyanannál az anyánál elhelyezett illetve intézeti nevelésbe vett több gyermek után nem teljesíti tartási kötelezettségét. (BH 1986/216.) vagy ha a volt felesége részére sem a gyermektartásdíjat, sem a házastársi tartásdíjat nem fizeti. Ellenben halmazat létesül az eltérő jogosultak miatt, ha az elkövető egyik gyermeke után a tartásdíj, másik gyermeke után a gondozási díj fizetését mulasztja el. (BJD 9024, BH 1983/432.)

Az elkövetési magatartás a tartási kötelezettség önhibából való nem teljesítése. Tiszta mulasztásos bűncselekmény. Mivel a tartásdíjat időszakonként előre kell fizetni (Ptk. 4:206. § (3)

² Belovics Ernő-Molnár Gábor Miklós-Sinku Pál: Büntetőjog II. Különös Rész a 2012. évi C: törvény alapján, HVG-Orac Könyvkiadó, Budapest, 2013. - 235. oldal

bekezdés), ezért rendszerint az elkövetési magatartás hosszabb időn át ismétlődő mulasztással kezdődik. Az elkövetési időszakon belüli összes mulasztás természetes egységbe tartozik, akkor is, ha ezen belül egyes részidőszakokban az elkövető teljesítette a tartási kötelezettségét, illetve az önhibája csak részleges, tehát a büntetőjogi felelőssége részleges. A természetes egységbe tartozó mulasztások önálló elévülése kizárt. Az egész cselekmény elévülési idejének kezdő napja az a nap, amikor az elkövető a legutóbbi részidőszakban még büntetőjogi következmények nélkül eleget tehetett volna kötelezettségének (BH. 1988/123, BH 1991/223.).

Az elkövetési időszak a vád tárgyává tett (a gyakorlatban általában a feljelentés megtételétől visszafelé számított 6 hónaptól a vádindítvány megtételéig eltelt idő) első mulasztástól egészen az elsőfokú bíróság ítéletének meghozataláig terjed, de csak ha az ügyész (pótmagánvádló) a vádemelést követően megvalósított mulasztások vonatkozásában a vádat kiterjeszti. A bíróság ugyanis köteles a vádat kimeríteni, de a vádon túl nem terjeszkedhet. Márpedig a bíróság túlterjeszkedik a vádon, ha olyan cselekményt vagy részcselekményt is elbírál, amelyet a vádló nem tett vád tárgyává. A bíróságnak még arra sincs módja, hogy a vádló figyelmét a vádkiterjesztés lehetőségére felhívja, mert már ezzel vádlói funkciót gyakorolna és megsértené az eljárási feladatok megoszlásának alapelvét. (Bkv. 101. vélemény) A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletének meghozatala óta a fellebbezési tárgyalás napjáig eltelt időt nem vonhatja az ítélezés körébe, mert a másodfokú bíróság kötve van az elsőfokú bíróság által megállapított tényálláshoz. Az elsőfokú ítélet meghozatalát követően újabb tartási kötelezettség elmulasztása csak mint új bűncselekményt megvalósító magatartás jöhet szóba.³

Az elkövetési időn belül minden esedékességi időszakra nézve külön-külön kell vizsgálni, hogy a kötelezett teljesítette-e tartási kötelezettségét. Az egyes teljesítési összegeket, részbeni illetve utólagos teljesítéseket a polgári jogi elszámolási szabályoktól függetlenül mindig az adott időszakban esedékes folyamatos tartási kötelezettség teljesítésének kell tekinteni, a korábbi mulasztások folytán felgyülemlett hátraléokra pedig csak a túlfizetést lehet visszamenőlegesen elszámolni, mégpedig a terhelt számára leghátrányosabb, a büntetőjogi felelősséget megalapozó követelésbe kell beszámítani. (BH 1991/425) A vádbeli időszakot követően teljesített túlfizetést

³ Belovics Ernő-Molnár Gábor Miklós-Sinku Pál: Büntetőjog II. Különös Rész a 2012. évi C: törvény alapján, HVG-Orac Könyvkiadó, Budapest, 2013. - 236. oldal

azonban az azt megelőzően keletkezett tartozásba sem az alap-, sem a perújítási eljárásban nem lehet beszámítani. (Fővárosi Ítéltábla Bkf.5.11.201/2009/3.)

Az olyan tartásdíjhátralék, amit a polgári jogi határozat szerint az adott időszakban kell megfizetni egy összegben vagy a folyamatos tartásdíj mellett részletekben, ugyancsak az adott időszakban esedékes tartozás.

Az elkövetési idő pontos megállapításának az elévülési időn kívül is nagy gyakorlati jelentősége van abból a szempontból, hogy meg lehessen állapítani, hogy a tartás elmulasztásának bűncselekményét az elkövető esetlegesen egy korábbi bűncselekmény elkövetése miatt alkalmazott feltételes szabadság tartama vagy felfüggesztett szabadságvesztés próbaideje vagy a próbára bocsátás ideje alatt követte-e el, és ha igen, akkor a próbára bocsátást meg kell szüntetni és büntetést kell kiszabni vagy egyéb feltételek megléte esetén (pl. végrehajtandó szabadságvesztés kiszabása) a feltételes szabadságot meg kell szüntetni vagy a felfüggesztett szabadságvesztés végrehajtását kell elrendelni. (Legfelsőbb Bíróság Bfv.I.43/2006/5.)

A bűncselekmény csak szándékosan követhető el. A szándék egyenes vagy eshetőleges lehet, a tartás elmulasztása gondatlanságból nem bűncselekmény. Az elkövetően tudnia kell a tartási kötelezettségéről és további feltétel, hogy ennek önhibájából ne tegyen eleget. Az önhiba tényállási elem, és akkor állapítható meg, ha akár a mulasztás, akár annak oka az elkövetőnek felróható. (BH 1993/655.) Azokat a tényeket, amik az önhibát megalapozzák, a büntetőeljárásban fel kell deríteni, különben a határozat megalapozatlan. (BH 1989/92. BH 1989/185.) Az önhiba részleges is lehet, amikor az egyes időszakokban önhibáján kívül mulasztotta el a tartási kötelezettségét. (BH 1975/107.) Tévedés kizárhatja az elkövető önhibáját.

A bírói gyakorlat szerint kizárja az önhiba megállapítását, ha a kötelezettnek nincs megfelelő vagyona, jövedelme, a teljesítésre képtelen, de ezen okok fennállása miatt felelősség nem terheli, pl. az elkövető megbetegszik, (BJD 3058, 4185), baleset érte, és táppénzre sem jogosult, vagy ha előzetes letartóztatásba kerül illetve szabadságvesztés büntetését tölti (BH 1973/361.), mert bár utóbbi ok előidézéséért felelősség terheli, de ez esetben szándéka a tartási

kötelezettség elmulasztására nem terjed ki. Kivételesen megállapítható az önhiba, ha pl. azért tette magát munkaképtelenné, hogy ne tudjon tartásdíjat fizetni vagy ebbe a lehetőségbe legalábbis belenyugodott és pl. nem ment el állapotát javító orvosi kezelésekre vagy rokkantsági nyugdíját azért vonták meg tőle, mert a kötelező orvosi vizsgálaton nem jelent meg. (Komáromi Járásbíróság 6.B.115/2012.)

Az önhiba nem állapítható meg, ha az elkövetőnek kóros elmeállapota miatt nincs beszámítási képessége, és mivel ilyenkor hiányzik az egyik tényállási elem, ezért nem büntethetőséget kizáró ok, hanem bűncselekmény hiánya miatti felmentésnek van helye. (Bkv. 28. vélemény)

Nem felelős az elkövető, ha a tartásdíjat szabályszerűen levonják a keresetéből, de a jogosult a munkáltató hibájából vagy egyéb, az elkövetőn kívül álló okból nem vagy csak késve kapja kézhez.⁴

Jóllehet a kiskorú gyermeket a szülő a saját szükséges tartásának korlátozásával is köteles eltartani, de ha az elkövető jövedelme olyan nagyságú, hogy abból a saját létfenntartása sem biztosított, más keresete vagy jövedelme pedig önhibáján kívül nincs, büntetőjogi szempontból a felelőssége a tartás elmulasztásáért - önhibája hiányában - általában nem állapítható meg.⁵

Tartás elmulasztása miatt nem indokolt a büntetés kiszabása, ha a vádlott úgy tesz eleget tartási kötelezettségének, hogy a tartásra jogosulttal szemben fennálló követeléséről - annak beleegyezésével - lemond. (BH 1984/257.)

Önhibából mulasztja el azonban tartási kötelezettségét az, akinek azért nincs keresete, mert iszákos, munkakerülő életmódot folytat, vagy csupán alkalmi munkát végez, de keresetéből nem fizeti önként a tartásdíjat. (Komáromi Járásbíróság 6.B.115/2012.) vagy szenvedélybetegségére

⁴ Magyar Büntetőjog - Kommentár a gyakorlat számára, szerkesztő: dr. Kónya István, HVG-Orac Könyvkiadó, Budapest, 2013. - 804. oldal

⁵ Magyar Büntetőjog - Kommentár a gyakorlat számára, szerkesztő: dr. Kónya István, HVG-Orac Könyvkiadó, Budapest, 2013. - 805. oldal

(pl. dohányzás) többet költ, mint a fizetendő tartásdíj mértéke. (Komáromi Járásbíróság 5.B.378/201.2)

Nem zárja ki az elkövető önhibáját a tartási kötelezettséget előíró határozat esetleges törvénysértő volta, ha azonban pl: felülvizsgálati eljárás van folyamatban, akkor ennek elbírálásáig a bíróság a büntetőeljárást a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be) 188. § (1) bekezdés d) pontja alapján felfüggesztheti.⁶ A polgári bíróság határozata (egyezséget jóváhagyó végzése, ítélete) nem veszti hatályát attól, hogy a körülmények lényeges megváltozása (pl: kötelezett újabb gyermekének születése) miatt az elkövető a tartásdíj leszállítását kérhette volna. A körülmények megváltozását a büntetőbíróság az önhiba vizsgálata során maga értékeli, és adott esetben a körülményre tekintettel megállapíthatja az önhiba hiányát, de nem a tartási kötelezettség fenn álltának hiányát. (BH 1978/464.)

A tartásdíj-fizetési kötelezettség nem váltható ki ajándékokkal, alkalmi zsebpénzekkel, és a - sértett kifejezett hozzájárulása hiányában - nem pótolható természetbeni tartással sem. Attól kezdve terheli a kötelezettet, hogy ezt a hatóság a végrehajtható határozatában kimondta. A társadalomra való veszélyességben való tévedést nem alapozza meg az, hogy a jogosult hosszabb időn keresztül nem sérelmezte a természetbeni teljesítést. (Legfelsőbb Bíróság Bfv.II.283/2009/7.)

A büntetőjogi felelősségre vonásnak nem feltétele, hogy a sértett ténylegesen megkísérelje végrehajtás során érvényesíteni követelését, jóllehet ez az ultima ratio elvének ellentmond,⁷ tehát hogy a védett jogi tárgy sérelmének elhárításához a büntetőjog más jogágak szankciói után alkalmazandó végső eszköz legyen. Nem zárja ki az elkövető felelősségét az sem, ha az állam a Gyer. 22.§-24.§-ban foglaltak szerint gyámhatósági határozat útján a tartásdíjat a jogosultnak megelőlegezi, tehát a tartásra jogosult nem szenved hátrányt.⁸

⁶ Magyar Büntetőjog - Kommentár a gyakorlat számára, szerkesztő: dr. Kónya István, HVG-Orac Könyvkiadó, Budapest, 2013. - 804. oldal

⁷ Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz, szerkesztette: Karsai Krisztián, Complex Kiadó, Budapest, 2013. - 442. oldal

⁸ Büntetőjog nagy kézikönyve, szerkesztő: dr. Varga Zoltán, Complex Kiadó Kft., 2007. - 455. o.

Nem releváns a tartási kötelezettség vonatkozásában az elkövető azon védekezése, hogy gyermeke betegségéről valamint arról, hogy milyen típusú iskolai intézményben tanul megfelelő információk nem álltak a rendelkezésére. (Tatabányai Törvényszék 2.Bf.450/2011/5.)

Egyértelműen megállapítható a bűncselekmény elkövetése, ha az elkövető rendelkezik ugyan állandó munkahellyel, de a munkáltatóval a tartási kötelezettségét nem közli, az erre vonatkozó papírokat nem adja át. (Komáromi Városi Bíróság Bk.30/2009/2.) Szintén megalapozza az önhibát, ha munkaviszonya megszűnése után a munkaügyi központban álláskeresőként nem regisztráltatja magát, álláskeresői járadékot nem igényel vagy azért törlik a nyilvántartásból, mert a megjelenési kötelezettségének nem tesz eleget. Fennáll az önhiba, ha megfelelő szakképzettsége ellenére saját felróható magatartása miatt nincs állandó munkahelye. (Komáromi Járásbíróság, 5.B.14/2013., 6.B.36/2013. és 5.B.378/2012.)

Az elkövető a büntetőjogi felelősségre vonás alól nem mentheti ki magát arra való hivatkozással, hogy hitelk, egyéb kiadások terhelik, cége veszteséges stb. mert a tartásdíj a fizetési kötelezettségek között az első helyen áll. (Komáromi Járásbíróság 6.B.36/2013.) Nem fogadta el a bíróság a vádlott azon védekezését sem, hogy a 90%-ban tulajdonában álló cége javára jogerősen megítélt követelést, amiből a tartásdíjat fizetni kívánta, volt élettársa átvette, de nem fizette be a Kft. pénztárába. Ily módon bűncselekmény áldozata lett, és ezért nem tudott fizetni. A bíróság megállapította, hogy egyrészt a hivatkozott pénzösszeg sorsa ismeretlen, nem kizárt, hogy az a vádlotthoz került, másrészt a Kft. vagyona elkülönül a terhelt vagyonától, azzal sajátjaként nem rendelkezhet, a tartásdíj fizetési kötelezettségét nem abból kell teljesítenie és abból nem is teljesítheti. (Fővárosi Ítéletábla 2.Bkf.10979/2012/3.)

Az elkövető bűnösségének megállapítása esetén a gyakorlatban büntetlen elkövetővel szemben gyakori a próbára bocsátás intézkedése vagy közérdekű munkabüntetés kiszabása. A felróhatóság, az önhiba súlyosabb eseteiben, nagy összegű hátralék felhalmozódása esetén pénzbüntetés kiszabása, büntetett előéletű vádlottnál pedig felfüggesztett szabadságvesztés kiszabása a jellemző.

A bűncselekmény Btk. 212. § (2) bekezdésében szabályozott minősített esete, ha a tartás elmulasztása a jogosultat súlyos nélkülözésnek teszi ki. Súlyos nélkülözés, mint eredmény, akkor állapítható meg, ha a tartásra jogosult olyan javakban szenved hiányt, amelyek az elemi életségigleletek kielégítésre szolgálnak. Pl. a létminimum szintjén sem biztosított a táplálkozása, ruházódása, lakhatása, tisztálkodása.⁹ A nélkülözés időszakának hossza a büntetés kiszabása körében kerül értékelésre.¹⁰ Az eredmény tényleges bekövetkezése szükséges a befejezettséghez, mely eredményre gyermektartás esetén elegendő, ha a tettesnek csak a gondatlansága terjed ki, ellenben a rokontartás más eseteiben - alapesetről lévén szó - a súlyos nélkülözést is az elkövető szándékának át kell fognia.¹¹

Mivel a jogszerű állapot, a tartásdíj megfizetésének eléréséhez nagyobb társadalmi érdek fűződik, mint a büntetőjogi elítéléshez és büntetéshez, ezért a Btk. 212. § (3) bekezdése büntethetőséget megszüntető okként szabályozza, ha az elkövető tartási kötelezettségének az elsőfokú ítélet meghozataláig eleget tesz. A súlyos nélkülözést okozó minősített eset megvalósulásakor a kötelezettség teljesítése csak enyhítő körülmény. Szintén enyhítő körülmény, ha az elkövető csak részben fizeti meg a vád tárgyává tett tartásdíjhátralékot vagy ha csak a másodfokú eljárásban tesz eleget a tartási kötelezettségének.

Nem szűnik meg az elkövető büntethetősége, ha helyette hozzátartozói fizetik ki a hátralékot, mert a teljesítés személyhez kötött. (BH 1987/56., BH 1984/178.). A büntethetőséget megszüntető okhoz a tartásdíjat önként kell teljesíteni, tehát ha a vád tárgyává tett tartásdíjhátralék végrehajtási eljárás során letiltás vagy más egyéb kényszerintézkedés nyomán térül meg, a büntetőeljárás megszüntetésének nincs helye. (Tatabányai Törvényszék 2.Bf.450/2011.) Az elmulasztott tartásdíj kiegyenlítését a büntetőeljárásban megfelelő módon (fizetési jegyzék, csekkszelvények stb.) igazolni kell, a jogosult egyoldalú bejelentése vagy a vádlott és sértett tárgyaláson kívül tett hivatalos feljegyzésbe foglalt bejelentése az eljárás megszüntetéséhez nem elég. (BH 1986/219, BH 1983/267-II.)

⁹ Belovics Ernő-Molnár Gábor Miklós-Sinku Pál: Büntetőjog II. Különös Rész a 2012. évi C: törvény alapján, HVG-Orac Könyvkiadó, Budapest, 2013. - 237. oldal

¹⁰ Büntetőjog nagy kézikönyve, szerkesztő: dr. Varga Zoltán, Complex Kiadó Kft., 2007. - 455. o.

¹¹ Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz, szerkesztette: Karsai Krisztián, Complex Kiadó, Budapest, 2013. - 443. oldal

Ide kapcsolódik az a büntetőeljárás rendelkezés, hogy a Be. 222. § (3) bekezdése alapján az ügyész a vádemelést egy évre elhalasztja, és elrendeli a gyanúsított pártfogó felügyeletét, a bíróság pedig a Be. 266. § (8) bekezdése szerint a büntetőeljárást - ha az ügyész a vádemelést nem halasztotta el - a tárgyalás előkészítése során egy évre felfüggeszti, feltéve, hogy ettől az elmulasztott kötelezettség teljesítése várható. Az eljárást a határidő lejárta előtt folytatni kell, ha a vádlott a tartási kötelezettségének továbbra sem tesz eleget.

A bíróság nem függesztheti fel az eljárást, ha azt a Btk. 212. § (3) bekezdése alapján meg kell szüntetni (BH 1990/249.) Nincs felfüggesztésnek helye pusztán az alapján, hogy a vádlott elismeri mulasztását, és havi 90.000,-Ft jövedelme van, ha a vádlott nem tett nyilatkozatot arra vonatkozóan, hogy fizetni fog, továbbá jövedelmét banki tartozás terheli, és jövedelme ellenére eddig is csak időszakonként tett eleget a tartási kötelezettségének, majd egy idő után már egyáltalán nem. Ezen indokok miatt nem alapos az a következtetés, hogy a felfüggesztéstől a kötelezettség teljesítése várható. (Tatabányai Törvényszék 1.Bkf.561/2012/3.)

A büntetőjogi felelősségre vonáshoz a fentiek alapján vizsgálni kell a tartásdíjra, gondozási díjra kötelező gyámhatósági, bírósági határozat tartalmát, hogy az elkövető a vádbeli időszakban milyen mértékben nem teljesítette a tartásdíj fizetési kötelezettségét, tisztában volt-e a kötelezettségével, és mulasztása tekintetében fennáll-e az önhiba, volt-e teljesítőképessége továbbá utólag nem történt-e teljesítés, mely a büntethetőséget megszünteti.

A büntetőeljárás során ezért be kell szerezni a vonatkozó gyámhatósági, bírósági határozatot, az esetleges végrehajtásra, és tartásdíj állam általi megelőlegezésére vonatkozó iratokat. Meg kell keresni a munkáltatót jövedelemigazolás céljából, vagy ha nem ismert, hogy az elkövetési időszakban volt-e munkahelye a terheltnek, akkor az Országos Egészségbiztosítási Pénztárt bejelentett munkahelyre vonatkozó adatok közlése iránt. A terhelt teljesítőképességének vizsgálata, ezen belül a vagyoni, jövedelmi helyzetének vizsgálata érdekében indokolt megkeresni a Nemzeti Adó - és Vámhivatalt, hogy milyen tartalmú bevallás adott le a terhelt, vagy vele szemben folytattak-e olyan vizsgálatot, ami alapján a vagyoni helyzete megállapítható. Megkeresni

valamennyi hitelintézetet, bankot, a Központi Elszámolóház és Értéktár Zrt.-t, hogy a terheltnek van-e bankszámlája, értékpapírszámlája, banki betétje vagy más megtakarítása, esetleg széfje. Nyugellátásban részesülő terhelt esetén a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság, rendszeres szociális segély vagy egyéb ellátás folyósítása esetén az illetékes polgármesteri hivatal, munkanélküli terhelt esetén az illetékes munkaügyi központ megkeresése szükséges. Indokolt lehet környezettanulmány készíttetése. Tanúként kell meghallgatni a sértettet, és mindazokat, akiknek a terhelt jövedelmi, vagyoni helyzetéről, lényeges, az önhibát vagy annak hiányát megalapozó tényekről tudomásuk van.

Az így beszerzett bizonyítékokat egyenként és összességében értékelve lehet megalapozott döntés hozni arról, hogy a Btk. 212. § (1) és (2) bekezdésében foglalt tartási kötelezettség elmulasztásnak vétségét vagy büntettét a vétőképes terhelt megvalósította-e.

III. Kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) 210. § (1) bekezdése szerint, aki a hatósági határozat alapján nála elhelyezett kiskorú és a kiskorúval kapcsolattartásra jogosult személy közötti kapcsolat kialakítását vagy fenntartását a kapcsolattartás kikényszerítése érdekében alkalmazott bírság kiszabását követően is önhibájából akadályozza, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A Btk. 210. § (2) bekezdése szerint nem büntethető az elkövető, ha a kapcsolattartást az elsőfokú ítélet meghozataláig megfelelően biztosítja és az elmaradt kapcsolattartási formák pótlását megkezdi.

A bűncselekmény védett jogi tárgya a kiskorú megfelelő értelmi és erkölcsi fejlődése, lelki egészsége, melyhez elengedhetetlenül szükséges az is, hogy a gyermek a különélő szülővel, vagy más kapcsolattartásra jogosult (nagy szülő, nagykorú testvér) személlyel rendszeres és harmonikus kapcsolatot tartson fenn.¹² Ezen kapcsolat kialakításának vagy fenntartásának akadályozását a

¹² Magyar Büntetőjog - Kommentár a gyakorlat számára, szerkesztő: dr. Kónya István, HVG-Orac Könyvkiadó, Budapest, 2013. - 788. oldal

jogalkotó először a 2005. évi XCI. törvénnyel rendelte büntetni akként, hogy a tényállást az akkor hatályos Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 195. §(4) bekezdésébe iktatta, mint a kiskorú veszélyeztetésének egyik elkövetési magatartását. Az jelenleg hatályos Btk. már külön paragrafust szentel az ilyen elkövetési magatartásnak, önálló tényállásként szabályozza.

A tényállás valójában keretdiszpozíció, melyet a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (új Ptk.) IV. családjogi könyve XVIII. Fejezetének 4. pontja, és a gyámhatóságokról valamint gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (Gyer.) Második Rész IV. Fejezete tölt meg tartalommal.

A Ptk. 4:178. § (1) és (2) bekezdései szerint a gyermekétől különélő szülő - ha a bíróság vagy a gyámhatóság eltérően nem rendelkezik - jogosult és köteles gyermekével kapcsolatot tartani. A személyes és közvetlen kapcsolat a gyermek oldaláról jog, a gyermeket nevelő szülő részéről pedig ennek biztosítása kötelesség. A különélő szülőt akkor is megilleti a kapcsolattartási jog, ha ugyanakkor tartási kötelezettségének nem tesz eleget, a kettő egymástól független, a kapcsolattartás nem korlátozható a tartásdíj elmulasztására tekintettel.

A Ptk. 4:179. § értelmében a kapcsolattartásra a nagyszülő, a testvér és - ha a szülő és a nagyszülő nem él vagy a kapcsolattartásban tartósan akadályozva van, vagy a kapcsolattartási jogát önhibájából nem gyakorolja - a gyermek szülőjének testvére és szülőjének házasátarsa is jogosult. Továbbá kérelmére feljogosítható a volt mostohaszülő, nevelőszülő, gyám és az is, akinek a gyermekre vonatkozó apasági vélelmét a bíróság megdöntötte, ha a gyermek hosszabb időn keresztül a háztartásában nevelkedett.

Kapcsolattartásra az a szülő is jogosult, akinek gyermeke átmeneti gondozásban részesül, ideiglenes hatállyal nevelőszülőnél vagy gyermekotthonban elhelyezett valamint nevelésbe vett továbbá szűk keretek között a szabadságvesztésben vagy előzetes letartóztatásban lévő szülő is. Ha azonban a gyermek elhelyezésére a szülő bántalmazó magatartása miatt került sor, akkor a gyámhatóság súlyos bántalmazás esetén szünetelteti a kapcsolattartási jogot, egyéb bántalmazás

esetén pedig felügyelt kapcsolattartást rendel el, amikor is családgondozó jelenlétében zajlik a kapcsolattartás.

A Btk. 210. § -ban szabályozott bűncselekmény passzív alanya, eljárásjogi értelemben sértettje egyrészt a 18 életévét még be nem töltött kiskorú (kivéve ha a 16 éves korától megköthető házasságkötése révén nagykorú lett), másrészt a kapcsolattartásra jogosult fentiekben részletezett személy, leggyakrabban a különélő szülő.

Tettese csak olyan személy lehet, akinél hatósági (gyámhatósági vagy bírósági) határozat alapján jogszerűen helyezték el a kiskorút, mivel ennél fogva ennek a személynek (a gyermeket ténylegesen nevelő szülőnek, gyámnak) a kötelezettsége a kapcsolattartás biztosítása.¹³

Elkövetési magatartása a kapcsolattartás kialakításának vagy fenntartásának akadályozása.

Ennek tárgyalása előtt szükséges áttekinteni, hogy mit értünk kapcsolattartás alatt, milyen formái, milyen rendje van, és ki jogosult ennek tartalmáról dönteni.

Mind a Ptk. 4:180. §, mind a Gyer. 27. §-a egyezően szabályozza, hogy a kapcsolattartási jog magában foglalja a 1 .látogatást, 2. az elvitelt, 3. a huzamos együttlétet és 4. a személyes találkozás nélküli kapcsolatot.

Azaz a gyermekkel való személyes találkozást, a gyermeknek a lakóhelyéről vagy a tartózkodási helyéről rendszeresen, meghatározott időtartamra történő elvitelét, a gyermekkel időszakonként, elsősorban az oktatási szünetek és a többnapos ünnepek időszakában való huzamos együttlétet, és kiterjed a kapcsolat személyes találkozás nélküli fenntartására. (levelezés, a telefonkapcsolat, illetve az informatikai eszköz útján való kapcsolat, az ajándékozás és a csomagküldés)

¹³ Magyar Büntetőjog - Kommentár a gyakorlat számára, szerkesztő: dr. Kónya István, HVG-Orac Könyvkiadó, Budapest, 2013. - 795. oldal

Fontos, hogy a kapcsolattartás joga - ha a bíróság vagy a gyámhatóság a gyermek érdekében eltérően nem rendelkezik - kiterjed a gyermek meghatározott időtartamú külföldre vitelére is.

A gyermek elvitelével felmerülő kiadások - ha a bíróság vagy a gyámhatóság eltérően nem rendelkezik - a kapcsolattartásra jogosultat terhelik.

A kapcsolattartás formái a folyamatos (pl: minden páros hétvégén szombat 9 órától vasárnap 18 óráig) és az időszakos. (páros ünnepek, iskolai szünetek fele) Az időszakos kapcsolattartás időtartamát a gyermek életkorának és fejlettségének megfelelően kell meghatározni. Tanköteles gyermek esetén a tanítási szünetek időpontjára és tartamára az oktatásért felelős miniszternek a tanév rendjét meghatározó rendeletében foglaltak az irányadók.

A kapcsolattartást akadályozó körülményekről a felek kötelesek késedelem nélkül egymást előzetesen tájékoztatni, értesíteni lehetőség szerint írásban vagy egyéb igazolható módon. (Ptk. 4:182. § (1) bek. és Gyer. 30. § (1) bek.)

A jogosultnak fel nem róható okból elmaradt kapcsolattartást a legközelebbi megfelelő időpontban, de legkésőbb hat hónapon belül pótolni kell. (Ptk. 4:182. § (2) bek. és Gyer. 30. § (8) bek.)

A kapcsolattartásról, ha házassági vagy a szülői felügyelet rendezése iránti per van folyamatban, akkor a bíróság dönt, ha ilyen per nincs folyamatban akkor a gyámhatóság. Fontos azonban kiemelni, hogy a mind a bíróság, mind a gyámhatóság csak akkor dönt ítélettel illetve határozattal, ha a szülők között nincs megegyezés. Ha a szülők között a kapcsolattartás kérdésében egyezség született, és egyezségük a jogszabályoknak valamint a gyermek érdekének megfelel, akkor azt a bíróság végzéssel, a gyámhatóság pedig határozatával jóváhagyja. (Ptk. 4:181. §) A döntés előtt az érdekelteket és az ítélőképessége birtokában lévő gyermeket meg kell hallgatni, a gyermek véleményét figyelembe kell venni.

A kapcsolattartásra vonatkozó határozatban vagy jóváhagyott egyezségben rendelkezni kell a kapcsolattartás gyakoriságáról, időtartamáról, adott esetben meghatározott tartamú külföldre vitelről, személyes találkozás nélküli fenntartásának módjáról, a folyamatos vagy időszakos voltáról, arról, hogy esetleg felügyelt kapcsolattartásra kerül-e sor, továbbá a gyermek átadásának és visszaadásának helyéről, idejéről és módjáról, (okmányok, ruha, egyéb tárgyak átadása) a kapcsolattartás elmaradására vonatkozó előzetes és kölcsönös értesítési, tájékoztatási kötelezettségről, az elmaradt kapcsolattartás pótlásáról, valamint a gyermek elvitelével felmerülő kiadások viseléséről, külön rögzítve, ha a kiadások részben vagy egészben a kapcsolattartásra kötelezettet terhelik.

A bírói gyakorlatban, ha a felek eltérően nem állapodnak meg, általában a kapcsolattartás rendje az, hogy a jogosult a gyermekkel a kapcsolatot minden második hétvégén tarthatja, ezen felül időszakos kapcsolattartásként a páros ünnepek második napja, az őszi, téli, tavaszi iskolai szünetek második fele, és a nyári szünetben kétszer egy hét illeti meg. Természetesen ez a gyakorlat módosul, ha még iskolába nem járó kisgyermekről van szó, vagy a szülők körülményei (pl. többműszakos munkarend), vagy a gyermek igénye, érdeke más kapcsolattartási rendet tesz indokolttá.

Ha a kapcsolattartás kérdésében a bíróság döntött, a kapcsolattartás megváltoztatását a határozat jogerőre emelkedésétől számított két éven belül a bíróságtól lehet kérni. (Ptk. 4:181. § (4) bekezdés) Egyéb esetekben a körülmények megváltozása esetén a gyámhatóság jogosult dönteni a kapcsolattartás megváltoztatása tárgyában.

A Btk. 210. § -ban szabályozott vétség elkövetési magatartása megvalósul tehát a fentiek tükrében, ha a kapcsolattartásra kötelezett a megfelelő időben nem adja át a jogosultnak a gyermeket, vagy nem megfelelően készíti el az átadásra (pl. okmányait nem adja át), előzetesen nem értesíti a jogosultat a kapcsolattartás akadályáról (pl. betegség vagy sürgős elutazás), nem biztosítja vagy megtagadja az önhibán kívül elmaradt kapcsolattartás pótlását, nem viseli azokat a kiadásokat, amikre gyámhatóság vagy bíróság kötelezte. További elkövetési magatartás, ha a gyermeket a kapcsolattartásra jogosult ellen neveli, ha a gyermek mintegy az ő akaratából szegül

ellen a kapcsolattartásnak, ha nem engedélyezi a gyermek elvitelét vagy megghiúsítja a személyes találkozás nélküli kapcsolattartást. (pl: különélő szülő ajándékát, leveleit nem adja át, telefonon vagy interneten történő beszélgetést akadályozza, tiltja)

Szükséges az is, hogy mindez a kötelezett önhibájából történjen, tehát a kapcsolattartás fentiekben részletezett akadályozása a kötelezettnek, tettesnek felróható legyen. Ismerje a kapcsolattartást szabályozó gyámhatósági, bírósági döntés tartalmát, és ennek tudatosan ellenszegülve fejtse ki a magatartását. Ebből következően a bűncselekményt csak szándékosan lehet elkövetni.

Az elkövetési magatartás értékelésénél ugyanakkor figyelemmel kell arra is lenni, hogy milyen terjedelmű kapcsolattartási jog illeti meg az erre hivatkozó személyt. Nincs-e esetleg a kapcsolattartási joga korlátozva, visszavonva vagy szüneteltetve. A gyámhatóság vagy - házassági vagy szülői felügyelet rendezése iránti perben - a bíróság ugyanis a felróható magatartást tanúsító, ezzel a jogával a gyermek vagy a gyermeket nevelő személy sérelmére visszaélő szülő vagy más kapcsolattartásra jogosult személy kapcsolattartási jogát a gyermek érdekében korlátozhatja vagy megvonhatja. Visszaélésnek, felróható magatartásnak minősül az is, ha a jogosult nem a bíróság vagy a gyámhivatal döntésének megfelelően él kapcsolattartási jogával, vagy ha ezen kötelezettségének önhibájából hat hónapig nem tesz eleget. A visszavonásra akkor kerül sor, hogy a kapcsolattartásra jogosult a gyermek nevelését, fejlődését súlyosan veszélyezteti. Súlyos visszaélés esetén lehetőség van 6 hónapig, különösen súlyos visszaélés esetén legfeljebb 1 évig történő szünetelésre is. (Ptk. 4:184. §, Gyer. 31. §) Ilyen esetekben a kapcsolattartás biztosítására kötelezett személy joggal tagadja meg a kapcsolattartás biztosítását.

Ha azonban ilyen eset nem áll fenn, az a fél, aki a kapcsolattartást kellő indok nélkül akadályozza vagy szabályait megszegi, az ezzel okozott kárt köteles a másik félnek megtéríteni. Ezen túlmenően a gyámhatóság kérelemre kötelezi a kapcsolattartást kellő indok nélkül akadályozó, a kapcsolattartás szabályait megszegő felet a neki felróhatóan keletkezett költségek viselésére, ha a kérelmező megfelelően igazolja költségeit és azt, hogy azok a kapcsolattartás akadályozásával,

szabályainak megszegésével összefüggésben keletkeztek. (pl: utazás költsége) (Ptk. 4:183. § , Gyer. 30. § (2) bekezdés)

Az okozott kár megtérítése és a keletkezett költségek viselése polgári jogi szankciója a kapcsolattartás akadályozásának. A büntetőjogi szankció ezzel szemben mindig a végső eszköz, ultima ratio kell, hogy legyen, akkor, amikor már más jogágak szankció a védett jogi tárgy sérelmének elhárításához nem elegendő. Ennek az elvnek az érvényesülése érdekében ezért a jogalkotó meghatározza a bűncselekmény elkövetési idejét is, mely a közigazgatási eljárásban alkalmazott bírság kiszabása utáni idő.¹⁴ Közömbös tehát az a magatartás, ami a bírság kiszabását megelőzte és nincs jelentősége annak sem, hogy a bírság megfizetése megtörtént-e. Jelentősége a bírság kiszabása tényének, az akadályozó magatartás bírság kiszabása utániságának és az önhibából eredésnek van. Amennyiben a bírság kiszabására nem kerül sor, a büntetőjogi felelősségre vonásnak sincs helye.¹⁵

Bírság kiszabására a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása során kerülhet sor. A határozat végrehajtásáról, akár a bíróság, akár a gyámhatóság hozta a határozatot, a gyámhatóság gondoskodik (Ptk. 4:185) az alábbiak szerint.

A végrehajtás kérelemre indul. A végrehajtás iránti kérelmet az elmaradt kapcsolattartás pótlására előírt határidőtől vagy a veszélyeztető magatartás tudomásra jutásától számított 30 napon belül kell benyújtani. Ha a gyámhatóság megállapítja, hogy a kapcsolattartásra kötelezett vagy akár a kapcsolattartásra jogosult a kapcsolattartást rendező egyezségben, illetve a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltaknak önhibájából ismételten nem, vagy nem megfelelően tesz eleget a végrehajtás iránti kérelem beérkezését követő naptól számított harminc napon belül végzéssel elrendeli a végrehajtást. (Gyer. 33. § (1) és (4) bekezdés)

A gyámhivatal a végrehajtást elrendelő végzésben a mulasztó felet felhívja, hogy a végzés kézhezvételét követően esedékes kapcsolattartásnak a kapcsolattartásra vonatkozó határozat

¹⁴ Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz, szerkesztette: Karsai Krisztián, Complex Kiadó, Budapest, 2013. - 438. oldal

¹⁵ Magyar Büntetőjog - Kommentár a gyakorlat számára, szerkesztő: dr. Kónya István, HVG-Orac Könyvkiadó, Budapest, 2013. - 794. oldal

szerinti időpontban és módon tegyen eleget, illetve hagyjon fel a gyermeknek a másik fél ellen történő nevelésével. Adott esetben felhívja, hogy a jogosultnak fel nem róható okból elmaradt kapcsolattartás pótlását a legközelebbi megfelelő időpontban, de legkésőbb hat hónapon belül biztosítsa, és megjelöli a pótlás végső határidejét. Erre irányuló kérelem esetén kötelezi a mulasztó felet a kapcsolattartás meghiúsítása folytán keletkezett igazolt költségek viselésére. (Gyer. 30. § (4) bekezdés)

Ha a mulasztó fél a fenti felhívásnak nem tesz eleget, a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. CXL. törvény (Ket.) 134. § - 136. §-ában foglalt szabályok alkalmazása következik. Ekkor a kötelezettel szemben vagyoni helyzete és jövedelmi viszonyai vizsgálata nélkül eljárási bírságot szabhat ki a gyámhatóság, vagy a rendőrség közreműködésével kényszerítheti ki a meghatározott cselekményt. (A Ket. 134. §-nak egyéb rendelkezései kapcsolattartásra irányuló eljárásban értelemszerűen nem alkalmazhatók.) Az eljárási bírság ismételten kiszabható, ha a kötelezett a meghatározott cselekményt a bírságot kiszabó végzésben megállapított végrehajtási határidő alatt nem teljesítette, továbbá ha a meghatározott magatartásra vonatkozó rendelkezést ismételten megszegi. A végrehajtás módjáról a végrehajtást foganatosító szerv, jelen esetben a gyámhatóság - szükség esetén a jogosult, illetve a kötelezett meghallgatása után - dönt. A végrehajtást foganatosító szervnek azt az intézkedést kell megtennie, amely - az eset összes körülményét mérlegelve - a leghatékonyabban biztosítja a kötelezettség teljesítését.

A gyámhatósági felhívás eredménytelensége esetén az eljárási bírság kiszabásán és rendőrségi közreműködésen túl a gyámhatóság kérelemre elrendelheti a gyermekjóléti központ kapcsolattartásügyeletének, illetve a gyermekjóléti szolgálatnak a közreműködését vagy a védelembé vételt, ha a kapcsolattartás gyakorlása konfliktusokkal jár, folyamatosan akadályokba ütközik, illetve a felek között kommunikációs zavarok állnak fenn. Lehetőség van közvetítői eljárás igénybe vételére is, ebben az esetben a gyámhatóság a végrehajtási eljárást felfüggesztheti. (Gyer. 33. § (5) bekezdés)

Ha a kapcsolattartásra kötelezett neki felróhatóan akadályozza a gyermeknek a kapcsolattartásra jogosulttal való kapcsolata kialakítását, fenntartását, a gyermeket

bizonyíthatóan, a kapcsolattartásra jogosult ellen neveli és a kapcsolattartásra vonatkozó határozatnak a fenti végrehajtási intézkedések ellenére sem tesz eleget, a gyámhivatal a szülői felügyeleti jog rendezése (korábbi terminológia szerint gyermekelhelyezés) vagy a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránt pert indíthat, feltéve, hogy az a kiskorú gyermek érdekében áll, és azt a szülő vagy harmadik személy is kéri, és/vagy feljelentést tesz kiskorú veszélyeztetése vagy kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása miatt. (Gyer. 33. § (7) bekezdés)

Ez utóbbihoz kapcsolódik a halmazat kérdése. Anyagi halmazatot, a rendbeliséget a kapcsolattartásban akadályozott kiskorúak száma határozza meg. Alaki halmazat szempontjából viszont elhatárolási kérdést jelent az, hogy ha a kapcsolattartásra kötelezett szülő vagy más személy magatartásával összefüggésben nem absztraktan, hanem már konkrétan bekövetkezett a kiskorú erkölcsi, érzelmi fejlődésének a veszélyeztetése. A Btk. 210. §-ban foglalt kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása vétsége ugyanis a veszélyeztetést, mint tényállási elemet nem foglalja magában. Ezért, ha a kapcsolattartás akadályozásával a konkrét veszélyeztetés is megvalósul, akkor már a szülő vagy más személy a kiskorú veszélyeztetésének Btk. 208. § (1) bekezdésében írt büntetést valósítja meg.¹⁶

A kiskorú veszélyeztetésének büntetést állapította meg a Legfelsőbb Bíróság a BH 2007/35. számú eseti döntésében is, ahol a szülő a kiskorú bírósági ítéleten alapuló elhelyezését önkényesen megváltoztatta, a másik szülővel való kapcsolattartást huzamos ideig akadályozta, a kiskorút a másik szülő ellen nevelte, és e kötelességszegő magatartása a kiskorú értékrendjének, lelki fejlődésének kedvezőtlen alakulását eredményezte.

A Btk. 210. §-ban megjelenő büntetőjogi szabályozás célja a jogszerű, bírósági, gyámhatósági határozatnak megfelelően működő kapcsolattartás kikényszerítése. A jogszerű állapot eléréséhez pedig nagyobb társadalmi érdek fűződik, mint a büntetőjogi elítéléshez és büntetéshez, ezért a tartási kötelezettség elmulasztásának vétségéhez hasonlóan a Btk. 210. § (2) bekezdése büntethetőséget megszüntető okként szabályozza, ha az elkövető a kapcsolattartást az elsőfokú ítélet meghozataláig megfelelően biztosítja és az elmaradt kapcsolattartás pótlását megkezdi. Ez a

¹⁶ Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz, szerkesztette: Karsai Krisztián, Complex Kiadó, Budapest, 2013. – 438. oldal

körülmény a másodfokú eljárásban már nem szünteti meg a büntetőjogi felelősséget, viszont enyhítő körülményként értékelendő.

A büntetőjogi felelősségre vonáshoz a fentiek alapján vizsgálni kell a kapcsolattartásra kötelező gyámhatósági, bírósági határozat tartalmát, hogy megtörtént-e a bírság kiszabása, majd hogy az utána következő időben az elkövető a kapcsolattartás rendjét, módját milyen mértékben sértette, akadályozta, ezen akadályozás tekintetében fennáll-e az önhiba valamint a kötelezettségek pontos ismerete és utólag nem történt-e meg kapcsolattartás megfelelő biztosítása, mely a büntethetőséget megszünteti.

A büntetőeljárás során ezért be kell szerezni a vonatkozó gyámhatósági, bírósági határozatokat, intézkedéseket, egyéb vonatkozó okiratokat, tanúként kell meghallgatni a kapcsolattartásra jogosultat és a kapcsolattartás akadályozásáról ismeretekkel bíró egyéb tanúkat, adott esetben a gyermeket.

Az így beszerzett bizonyítékokat egyenként és összességében értékelve lehet megalapozott döntés hozni arról, hogy a Btk. 210. § (1) bekezdésében foglalt kapcsolattartás akadályozásának vétségét a vétőképes terhelt megvalósította-e.